

Item. Consulendo honori atque existimationi huius Regni, cum intellexerint illud esse gravi aere alieno oppressum, pollicentur dicti oratores eiusdem Serenissimi Regis Electi nomine, nomina seu debita Reipublicae cum assensu senatus, per defunctum olim piaae memoriae Regem facta, aut etiam a morte illius usque ad adventum ipsius Serenissimi Regis Electi Reipublicae causa contracta, quorum ipsimet senatores et status Regni rationes suae Maiestati indicabunt, ac in scriptis proferent; quod sua Maiestas pecuniis suis persolvat dimidiam partem, cum primum huc ad Regnum appulerit. Reliquum autem intra decursum annorum duorum proxime sequentium, hoc autem nomine, sine quibusvis aliis, quaecunque in commodum ac beneficium istius Reipublicae faciet et praestabit, nihil sibi esse cautum atque repositum volet a Republica Regni huius, sed gratis et libenter illi resignabit omnia, quaecunque illi, aut cuivis alteri donaverit.

Item. Spondent iidem oratores memorati Serenissimum Regem Electum, Academiam Cracoviensem ad meliorem frugem rei literariae reducturam, evocatis et deductis eo undecumque doctissimis viris in qualibet professione et facultate literaria, excellentissimis professoribus, quos ibidem in Academia Cracoviensi stipendiis suis alet ac retinebit perpetuo.

Item. Promittunt et spondent supradicti oratores, eundem Serenissimum Regem Electum, ad minus centum ex nobilium familia filios in eadem Cracoviensi, sive etiam Parisiensi Academia, ad tempus profectus illorum in re literaria, suo sumptu alere. Quod si autem status Regni maluerint, dimidiam eorum partem in literis, et aliam in armis, sive etiam in aulis Principum externorum exercere, id in eorum arbitrio esse futurum.

Item. Recipiunt et spondent iidem oratores, nomine supradicti Serenissimi Regis Electi, eum huc secum ad inhabitandum nullos peregrinos homines adducturum, praeter paucos quorum opera in ministerio domestico utetur, quos tamen postea brevi remittet, persolutis illis stipendiis de suo. Nullas etiam possessiones aut dignitates vel officia illis concedet, sed tantum indigenis Polonis, iuxta statutum Regni.

Deinde vero, quae supramemorati oratores in oratione sua ad status Regni initio istius conventus habita et typis per eosdem evulgata comprehenderunt ac statibus Regni obtulerunt, spondent ac recipiunt pro Dominis suis Serenissimis Principibus facturos esse ipsos Principes omnia illa et fideliter impleturos, quae memorati eorum oratores promiserunt.

Item. Recipiunt et spondent iidem oratores nomine dicti Serenissimi Regis Electi, eum omnia iura, privilegia, libertates, immunitates, praerogativas, unicuique statui et homini ex incolis Regni, Magnique Ducatus Lithvaniae et omnium provinciarum illi adiunctarum, sive generaliter omnibus, sive specialiter singulis, per Serenissimos Reges et alios Principes et Antecessores iuste et legitime concessas vel quovis alio nomine quaesitas ac diuturno usu approbatas, sive etiam nunc circa electionem Regis sui, ex unanimi et concordii omnium ordinum consensu sancitas, integre et inviolabiliter servaturum, atque etiam iuramento corporali iuxta sibi traditam formam, ante inaugurationem sive coronationem sui confirmaturum, et literis ad id necessariis muniturum. Quae etiam suprascripta omnia et inde caetera consequentia in robur certissimae atque perpetuae firmitatis, supradicti oratores nomine et loco suarum Maiestatum, iurarunt in debita forma. Et in evidentius testimonium ac robur firmissimum omnium suprascriptorum sigilla utriusque partis, tam statuum Regni, quam ipsorum oratorum, hisce literis sunt adhibita, cum subscriptione eorundem manuum.

Actum et datum sub Varsavia, in campo villae Kamień, in comitiis magnis electionis Novi Regis, die 16 Maii anno Domini 1573.

V. OZNAJMIENIE KRÓLA NOWO OBRANEGO [19 MAJA 1573 R.]

My rady koronne duchowne i świeckie i rycerstwo tak polskie, iako i litewskie, na sejmie walnym obierania nowego Pana będące.

Wszystkim wobec i każdemu z osobna, iakiegożkolwiek stanu i dostojęstwa ludziom, którym iedno to wiedzieć należy, oznajmujemy: gdy za pożegnaniem i pomocą Boską na tym sejmie walnym od wszystkich stanów koronnych, którzy do tego należą, mamy już wolnie

a zgodnie obranego Króla, Naiaśniejszego Pana Henryka, księżę andegaweńskie, brata Króla Jego Miłości Francuskiego, co dawny a zwykły obyczaj potrzebuje, to do wiadomości wszystkim przywodziemy, iż sejm walny koronny, dla koronowania tegoż to nowo obranego Króla, Pana naszego, według praw dawnych w Krakowie na dzień czwarty miesiąca Oktobra w roku niniejszym [4 X 1573] składamy. A iż przed tym sejmem walnym, iako i przed inszemi walnymi sejmy, powiatowe sejmiki być mają, przetoż sejmiki powiatowe w każdym powiecie, na miejscach zwykłych, na dzień pierwszy miesiąca Septembra [1 IX 1573] naznaczamy. Na które wszystkich dygnitarzów, urzędników i wszystkiego rycerstwa każdego powiatu wzywamy i o to żądamy, aby się wszyscy na czas naznaczony, na miejsce zwykłe w powiecie swoim, na powiatowy sejmik ziachawszy, posły z pośrzedka siebie, ludzie mądre, godne [i] Rzeczpospolitą miłujące obrali, i one na sejm walny przyszłej koronacji nowo obranego Króla, do Krakowa na czas wyżej pomieniony z zupełną i niezmierną mocą posłali. Ktorzyby się i przysiedze nowego Króla a Pana naszego, gdy nam wszystkie prawa i wolności nasze wszelakie poprzysięgać będzie, przysłuchali i o wszystkich potrzebach Rzeczypospolitej pilnych i nalegających, stanowić mogli. A mianowicie, o obronie wszystkich krajów tej Korony, o nowym obyczaju sądów, za którymi wszystkim obywatelom koronnym, prędzej i rychlej słuszną sprawiedliwość czynić się i dochodzić mogła. A iż tydzień przed tym sejmem walnym koronacji, na dzień dwudziesty ósmy miesiąca Septembra [28 IX 1573] pogrzeb zmarłego Króla, Jego Miłości Pana naszego, w Krakowie za zezwoleniem nas rad koronnych odprawić się ma, na ten tedy pogrzeb, na dzień naznaczony, aby się wszyscy chorążowie każdego województwa i powiatu, tak iako ich powinność niesie, w Krakowie stawili, dla odprawowania ceremonii zwykłej pogrzebu, w tym wszystkim chorążę obwieszczamy i napominamy.

Dan pod Warszawą u wsi Kamionnej, na sejmie walnym koronnym obrania nowego Króla, dnia XIX Maia, roku MDLXXIII.

VI. WTÓRE OZNAJMIE NIE KRÓLA NOWO OBRANEGO [20 MAJA 1573 R.]

My rady duchowne i świeckie, rycerstwo i inne stany Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego, pospołu z innemi państwami do nich należącymi, cośmy się tu na ten sejm elekcyi nowego Pana ziechali.

1. Wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy oznajmujemy, iż za łaską a pomocą Bożą dokonawszy statecznie tego chwalebne go aktu elekcyi nowego Pana, że go iuż przez zgodne Zwolenie i dobrowolne obranie nasze nam wszystkim pokazać raczył, Naiaśniejsze Księżę Pana, Pana Henryka, z łaski Bożej Andegaweńskie, Borbońskie i Al-werneńskie Księżę a brata rodzone go Króla lego Miłości Francuskiego, którego daj nam Panie Boże rychło w dobrym zdrowiu a szczęśliwie oglądać. Wszakże pod tym czasem niż przyjedzie a regiment koronny na się weźmie, my jednak z powinności naszej opatrując potrzeby Rzeczypospolitej, przestrzegając niebezpieczeństw jej, któreby skądkolwiek pod tym czasem na nią przypaść miały, zwłaszcza niepokoju od nieprzyjaciół postronnych, tedyśmy takową obronę przeciw nim namówili, pospołu z innemi porządkami domowemi. Naprzód tedy dla obrony postąpiliśmy i uchwalili pobór pospolity na wszystkie państwa koronne i Wielkiego Księstwa Litewskiego, iaki był uchwalon na sejmie lubelskim na uniej¹. O którym osobliwie uniwersał jest napisan, iako ma być wybierany i oddawan. A iż naprędzszego i nawięzszego niebezpieczeństwa się spodziewamy z strony Wielkiego Księstwa Litewskiego i innych państw do niego należących od Moskiewskiego, z którym przymierze w rychłym czasie wychodzi, tedy wszystek ten pobór, który iedno będzie z tamtych państw Wielkiego Księstwa Litewskiego, naznaczyliśmy i odkażali na obronę przeciw temu nieprzyjacielowi, do czego tu z Korony przydaliśmy ieszcze trzydzieści tysięcy złotych w monecie. Które pieniądze mają być oddane przez wielmożnego pana Iana Kostkę z Stemberka, kasztellana gdańskiego, podskarbiego ziem pruskich, do rąk wielmożnego pana Mikołaja Naruszewica, podskarbiego ziemskiego litewskiego, który

¹ Por. wyżej Uniwersał poborowy z 1569 r., nr LXXI, p. X.